

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетине караштуу педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын ыйгаруу боюнча уюштурулган Д 13.23.675 диссертациялык кеңеши дайындаган расмий оппонент, п.и.д., профессор Д.Б.Бабаевдин 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген Анарбекова Мариябүбүнүн «Болочок мугалимдердин орто мектепте физика боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруу компетенттүүлүгүн калыптандыруу» деген темадагы диссертациясына

ПИКИРИ

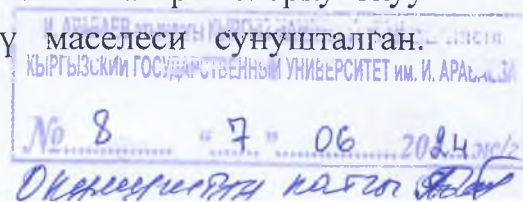
Анарбекова Мариябүбү тарабынан жазылган 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча «Болочок мугалимдердин орто мектепте физика боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруу компетенттүүлүгүн калыптандыруу» аттуу темадагы диссертация өз алдынча аткарылган жумуш болуп эсептелет.

1. Диссертациялык кеңеште коргоого укук берилген адистикке диссертациянын мазмунунун дал келиши.

Анарбекова Мариябүбү тарабынан сунушталган 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча «Болочок мугалимдердин орто мектепте физика боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруу компетенттүүлүгүн калыптандыруу» аттуу темадагы кандидаттык диссертациясы Д 13.23.675 диссертациялык кеңештин профилине туура келет. Диссертациялык иш 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистигинин паспортуна толугу менен жооп берет жана илимий изилдөө иштеринин методикасын иштеп чыгууга арналган өз алдынча аткарылган илимий жумуш болуп саналат.

2. Теманын актуалдуулугу жана мамлекеттик программалар жана илимий изилдөө иштери менен байланышы. Кыргыз Республикасында 2021-2040-жылдары Билим берүүнү өнүктүрүүнүн стратегиясында ЖОЖдордо компетенттүү адистерди даярдоого өзгөчө көңүл бурулган. Таалим-тарбия ишиндеги жүргүзүлүп жаткан реформалар педагогикалык жогорку окуу жайларда болочок мугалимдерди кесиптик жактан даярдоонун сапатын жогорулатууну жана аларды жаңы кабыл алынган мамлекеттик стандарттын талаптарына ылайык келтирүүнү талап кылууда.

Жогоруда аталган мамлекеттик документтер менен катар жогорку окуу жайларда санариптик билим берүүнү өркүндөтүү маселеси сунушталган.

«Санарип Кыргызстан 2019-2023» концепциясынын 4.1. пунктунда көрсөтүлгөндөй санарипти өздөштүрүүнү өркүндөтүү, компьютердик технология боюнча адистердин компетенттүүлүктөрүн калыптандырууга жараша болору белгиленген.

Жогорку окуу жайларда компетенттүү мугалимдерди даярдоо процесси жогоруда көрсөтүлгөн мамлекеттик документтердин талаптарын аткаруунун зарыл болгон бир жолу катары каралууга тийиш. Изилдөөлөр жана тажрыйба көрсөткөндөй бул процессте айрым жетишкендиктер менен катар көйгөйлүү маселелер да арбын. Мисалы, физика мугалимдерин даярдоодо класстан тышкаркы иштерди уюштурууга анча көңүл бурулбай калгандыктан, алардын келечектеги педагогикалык иштеринде физика боюнча кыйынчылыктарга дуушар болуп жаткандыгын практика көрсөттү.

Бирок физиканы окутууда инновациялык, интерактивдүү методдорун колдонуу менен окуучулардын предметтик материалдар өз алдынча өздөштүрүү иш аракетине арналган илимий изилдөөлөрдүн жетиштүү деңгээлде болбогонун изилдөөлөр көрсөттү. Ошондуктан бүгүнкү күндө класстан тышкаркы иштерди окутуу методдорун өнүктүрүү менен бирге инновациялык окутуунун технологияларын колдонуу бул илимий иштин актуалдуулугун негиздеди.

Диссертациялык иш И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин физика жана аны окутуунун технологиясы кафедрасында аткарылган.

Изилдөөнүн максаты катары: Орто мектепте физика предмети боюнча окуучулардын класстан тышкаркы иштерин уюштурууга компетенттүү мугалимдерди даярдоонун мазмунун аныктоо, ал процессти ишке ашыруунун технологияларын иштеп чыгуу жана педагогикалык ЖОЖдун практикасына киргизүүнүн жолдорун сунуш кылуу коюлган.

3. Изилдөөнүн максатына жараша төмөнкү милдеттер белгиленген:

1. Кыргыз Республикасында физика мугалимдерин даярдоонун абалын жана алардын класстан тышкаркы иштерди уюштурууга зарыл болгон компетенттүүлүктөрүнүн системасынын мазмунун аныктоо.

2. Физика боюнча өткөрүлүүчү класстан тышкаркы иштердин системасынын түзүлүш элементтерин аныктоо жана алардын учурдун талабына туура келген мазмунун тактоо, толуктоо.

3. Болочок физика мугалимдеринин окуучулардын класстан тышкаркы иштерин уюштуруу боюнча компетенттүүлүктөрүн калыптандырууга арналган атайын курсту, окуу материалдарын, окутуу жана үйрөтүү технологияларын түзүү, аларды жогорку окуу жайлардын практикасына киргизүү.

4. Аталган проблема боюнча даярдалган илимий-методикалык көрсөтмөлөрдүн эффективдүүлүгүн текшерүү максатында педагогикалык эксперимент жүргүзүү жана анын жыйынтыктарын талдоо.

4. Диссертациянын изилдөө объектисинин диссертациясынын максат жана милдеттерине дал келиши. Изилдөөнүн объектиси-физика мугалимдерин окуучулардын класстан тышкаркы иштерин уюштурууга даярдоо. Бул диссертациялык иштин максатына жана милдеттерине дал келет.

1. Педагогикалык эксперимент бири-бири менен байланышкан үч этапта өткөрүлгөн. Анын биринчи этабында (2015-2016-ж.ж.) педагогикалык фактыларды аныктоо иши жүргүзүлгөн. Диссертант орто мектепте физикалык билим берүүнүн жана физика мугалимдерин даярдоонун абалын ар кандай жолдор менен окуп үйрөнүүнүн натыйжасында, бул процесске тийиштүү көңүл бөлүнбөгөндүгү, атайын илимий-методикалык изилдөө иштердин жүргүзүлбөгөндүгү, мугалимдерди даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу иштеринде да кемчиликтер бар экендиги байкалган. Анын негизинде изилдөөнүн объектиси менен предмети аныкталган, изилдөө темасы формулировкаланган. Изилдөөнүн максаты менен милдеттери, илимий гипотезасы менен методдору такталган. Тийиштүү илимий, методикалык жана теориялык материалдар топтолгон.

2. Эксперименттин экинчи этабында (2016-2021-ж.ж.) изденүүчү иштер аткарылган. Анын жүрүшүндө изилдөөчү физика боюнча класстан тышкаркы иштердин структуралык системасын, аларды өткөрүү боюнча мугалимдердин компетенттүүлүгүнө коюлган талаптар, атайын курстун программасын жана мазмунун түзгөн, мындан сырткары класстан тышкаркы иштерде колдонулуучу окуу материалдары, педагогикалык практика учурунда аткарылуучу иштердин жумушчу варианттары түзүлгөн жана алгачкы сыноодон өткөрүлдү. Экспериментке катышкан окутуучуларга тренингдер, мектептин мугалимдери менен сунушталган материалдарды пайдалануу семинарлар өткөрүлгөн. Алардын сын пикирлери сунуштары боюнча тийиштүү толуктоолор, түзөтүүлөр киргизилген. Алар изденүүчү экспериментте сыноодон өткөрүлгөндөн кийин, иштелип чыккан материалдар калыптандыруучу педагогикалык экспериментке сунуш кылынган.

Диссертант Анарбекова Мариябүбү болочок мугалимдердин орто мектепте физика боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруу компетенттүүлүгүн калыптандырууга карата иштелип чыккан илимий-методикалык шарттардын аткарылышы боюнча жүргүзүлгөн педагогикалык эксперименттин негизинде методикалык көрсөтмөлөрдү, изилдөөнүн натыйжаларын шаардын, райондордун мектептеринде, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин физика жана аны окутуунун

технологиясы кафедрасындагы илимий теманын негизинде жүргүзүлгөн жыйындарда, семинарларда, илимий отчетторунда, докладдарда жана талкууларда апробацияланган. Илимий макалалар республикалык жана чет өлкөлүк журналдарда жарык көргөн жана илимий изилдөөнүн натыйжаларын ишенимдүүлүгүн тастыктайт.

5. Илимий натыйжалар.

Диссертациялык иште 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистигинин өнүгүшү үчүн бир кыйла мааниге ээ болгон төмөндөгүдөй илимий жактан негизделген теориялык натыйжалар алынган.

- Болочок мугалимдердин психолого-педагогикалык компетентүүлүктөрү жөнүндөгү маалыматты студенттер “Педагогика” жана “Физиканы окутуунун теориясы менен методикасы” курстарынан алышат. Буларда окуучулардын класстан тышкары иштерин өткөрүү методикасына ашып кетсе бир же эки саат гана бөлүнөт. Алар өтө эле жетишсиз экени белгилүү.

- Мамлекеттик билим берүү стандартынын талабына ылайык физиканы окутууда окуучулардын физика боюнча класстан тышкары иштерди өнүктүрүү, активдештирүү зарыл экендиги методикалык жактан негизделген;

- Физика предметин окутууда окуучулардын класстан тышкары иштерди аткарууда жана инновациялык окутууда анимациялык окутуунун ыкмалары тандалып алынган.

- Иштелип чыккан методикалык ыкмалардын натыйжалуулугу педагогикалык экспериментте текшерилди жана тастыкталды.

6. Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү.

болочок мугалимдердин орто мектеп окуучуларын физика боюнча класстан тышкары иштерин уюштуруу компетентүүлүгүн калыптандырууга карата иштелип чыккан жоболор, аны ишке ашыруу технологиялары, мамлекеттик тилде жазылган окуу материалдардын үлгүлөрү, технологиялык көрсөтмөлөр, жогорку окуу жайларынын окутуучулары жана студенттер тарабынан, ошондой эле физика мугалимдеринин кесиптик-технологиялык квалификациясын жогорулатуучулар тарабынан натыйжалуу колдонулушу менен аныкталат. Окуучулардын физика боюнча класстан тышкары иштерин уюштуруу методдорун, мыйзамченемдерин так өздөштүрүү, алардын коомдук кубулуштарды иликтеп билүүгө тийгизген оң таасири жана айрым атайын маалыматтарды оңой окуп үйрөнүүгө шарт түзгөндүгү менен аныкталат. Ошондой эле изилдөөнүн жыйынтыктарын орто мектептерде, гимназияларда, жалпы эле таалим-тарбия иштерин натыйжалуу өткөрүүгө түздөн түз пайдаланса болот.

7. Диссертациянын мазмунун авторефераттын мазмунуна дал келүүсү.

Авторефераттын мазмуну диссертациянын мазмунуна толук дал келет. Авторефераттын резюмелери мамлекеттик, расмий жана англис тилдеринде бирдей берилген.

8. Диссертацияны бүткөн түргө келтирүүдөгү жана анын мазмунундагы мүчүлүштүктөр. Изилдөөнүн оң натыйжалары менен бирге эле диссертациялык иштен төмөндөгүдөй айрым бир мүчүлүштүктөрдү кездештирүүгө болот:

1. Азыркы учурдагы талаптарды эске алып физикалык кружоктордун тематикаларына, мазмунуна робототехника менен байланышкан материалдарды киргизүү зарыл.
2. Физикалык закондордун, кубулуштардын жана процесстердин жүрүшүн анимациялар аркылуу көрсөтүүнүн технологияларын студенттерге үйрөтүү боюнча атайын лабораториялык иштер түзүлүшү керек.
3. Өндүрүштөрдө өткөрүлүүчү экскурсиялар боюнча студенттерге видео материалдар, экскурсиянын планына кирген физикалык кубулуштарды, процесстерди байкоо боюнча иштелмелер сунушталса максатка ылайыктуу болмок.

9. ЖЫЙЫНТЫК

1. Анарбекова Мариябүбүнүн «Болочок мугалимдердин орто мектепте физика боюнча класстан тышкары иштерди уюштуруу компетенттүүлүгүн калыптандыруу» аттуу темадагы диссертациясы 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиясынын «Окумуштуулук даражаларды ыйгаруу тартиби тууралуу жобонун» талаптарына жооп берет жана толук бүткөрүлгөн илимий изилдөө болуп эсетелет.

2. Диссертациялык иштин автору Анарбекова Мариябүбү 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууга татыктуу.

**Расмий оппонент,
педагогика илимдеринин доктору, профессор.**

Д.Б.Бабаев

7. Диссертациянын мазмунунун авторефераттын мазмунуна дал келүүсү.

Авторефераттын мазмуну диссертациянын мазмунуна толук дал келет. Авторефераттын резюмелери мамлекеттик, расмий жана англис тилдеринде бирдей берилген.

8. Диссертацияны бүткөн түргө келтирүүдөгү жана анын мазмунундагы мүчүлүштүктөр. Изилдөөнүн оң натыйжалары менен бирге эле диссертациялык иштен төмөндөгүдөй айрым бир мүчүлүштүктөрдү кездештирүүгө болот:

1. Азыркы учурдагы талаптарды эске алып физикалык кружоктордун тематикаларына, мазмунуна робототехника менен байланышкан материалдарды киргизүү зарыл.

2. Физикалык закондордун, кубулуштардын жана процесстердин жүрүшүн анимациялар аркылуу көрсөтүүнүн технологияларын студенттерге үйрөтүү боюнча атайын лабораториялык иштер түзүлүшү керек.

3. Өндүрүштөрдө өткөрүлүүчү экскурсиялар боюнча студенттерге видео материалдар, экскурсиянын планына кирген физикалык кубулуштарды, процесстерди байкоо боюнча иштелмелер сунушталса максатка ылайыктуу болмок.

9. ЖЫЙЫНТЫК

1. Анарбекова Мариябүбүнүн «Болочок мугалимдердин орто мектепте физика боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруу компетенттүүлүгүн калыптандыруу» аттуу темадагы диссертациясы 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиясынын “Окумуштуулук даражаларды ыйгаруу тартиби тууралуу жобонун” талаптарына жооп берет жана толук бүткөрүлгөн илимий изилдөө болуп эсетелет.

2. Диссертациялык иштин автору Анарбекова Мариябүбү 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууга татыктуу.

Расмий оппонент,

педагогика илимдеринин доктору, профессор.

Д.Б.Бабаев

КӨЧҮРМӨСҮ ТУУРА
КОПИЯ ВЕРНА

